

Lietuvių kalbos institutas

NELIETUVIŠKŲ NEKAITOMŲ ŽODŽIŲ SINTAKSINIAI VAIDMENYS

Lietuvių kalboje gramatiniai žodžių ryšiai dažniausiai reiškiami žodžių formomis. Antai V. Sirtauto ir Č. Grendos „Lietuvių kalbos sintaksėje“ teigama, kad žodžių formos sudarančios net 90 proc. žodžių ryšių reiškimo priemonių (tarnybiniai žodžiai – 8 proc., žodžių tvarka – tik 2 proc.) (Sirtautas, Grenda 1988: 36). Daiktavardžių ir būdvardių žodžių galūnės rodo linksnį, skaičių ir giminę. Su-prantama, kad morfologiškai neinforminti žodžiai trukdo suvokti informaciją, o didelis jų kiekis ją visai apsunkina. Taigi ne tiek dėl nuo-latinio kalbininkų triūso ar kalbos vartotojų sąmoningumo, kiek sin-takscių ir morfologinių lietuvių kalbos dėsniių veikiami daugelis sve-timžodžių „sulietuvėja“: išyja lietuviškas galūnes, priesagas, dažnai ir lietuvišką fonologinę bei akcentinę raišką.

Vis dėlto dalis svetimžodžių lieka nesugramatinti. Taip gali būti vartojami: 1) simboliniai (rašomi su kabutėmis) užsienio firmų, ga-miniu, meno ir sporto kolektyvų, įvairių renginių pavadinimai („Williams International“, „Stella Vitae“, „Gazprom“); 2) kirčiuotą žodžio galą turintys kitų kalbų kilmės bendriniai daiktavardžiai (*taksi*, *žiuri*, *turnė*, *dziudė*); 3) be konteksto vartojami svetimi asmenvardžiai ir vietovardžiai. Kartais pavartoja ir kitokių nesugramatintų žodžių. Kas tokiais atvejais atstoja morfologiškai nereiškiamą linksnio, skai-čiaus, giminės formą ir rodo ryšius su kita sakinio žodžiais?

Spaudoje gausu nelietuviškų su kabutėmis rašomų simbolinių pa-vadinimų, tampančių lyg ir kokiais nekaitomais lietuvių kalbos ele-mentais. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1990 m. sausio 18 d.

nutarimas „Dėl nelietuviškų simbolinių pavadinimų formų“ kalba apie dvi tokį žodžių vartojimo galimybes: 1) „Pateiktus originalo rašyba arba transkribuotus iš nelotyniško pagrindo rašmenų nelietuviškus periodinių leidinių, organizacijų, sporto, meno ir kitokių kolektyvų, firmų, firminų gaminių ir kitus oficialiai vartojamus simbolinius pavadinimus, pateikiamus su kabutėmis (dažnai su numeriais ar kitomis specialiomis nuorodomis), rašyti be lietuviškų galūnių“; 2) „Prie kai kurių paplitusių vienažodžių nelietuviškų pavadinimų, ypač tų, kurie bendrinėje kalboje turi atitikmenę, šnekamojoje kalboje ir populiaruose leidiniuose gali būti pridedamos lietuviškos linksnių galūnės“ („Kalbos kultūra“, toliau – KK, sas. 61 1991 5–6).

Periodika, matyt, turėtų įeiti į sąvoką „populiarūs leidiniai“, bet daugelyje laikraščių yra aiškus polinkis nelietuviškus simbolinius pavadinimus rašyti be lietuviškų galūnių ir, savaime suprantama, jų nekaityti. Tokiai tvarkai įsigalėti turbūt bus padėjęs ankstesnis (1988 m. gruodžio 22 d.) Lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl kitų kalbų tikrinijų pavadinimų rašymo“, kuriamo nurodyta lotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų pavadinimus rašyti originalo rašyba, o apie galūnių déjimą neužsiminta ir pavyzdžių nepateikta (KK 59 1990 8). Tokių pavadinimų būtų radęsi ir rastusi dar daugiau, jei nebūtų užbėgta už akių bejsigalinčiam polinkiu iš begalūnių svetimžodžių darytis Lietuvos firmų vardus. Apie simbolinius vardus (tiek lietuviškus, tiek nelietuviškus) ir jų nomenklatūrinius žodžius „Kalbos kultūroje“ yra rašęs P. Kniūkšta (KK 59 1990 32–49, KK 61 1991 25–32, KK 69 1997 6–20). Šiame straipsnyje aptarsime tik sintaksinės varto- senos atvejus.

Nors kabučių tarsi rėmų saugomi, begalūniai simboliniai pavadinimai sakinyje nėra ir negali būti visiškai izoliuoti – jie tam tikrais ryšiais siejami su kitaip sakiniu žodžiais. Pavyzdžiui, sakinyje *Vakar Vilniuje prasidejo „Minolta“ dienos, truksiančios iki penktadienio* (R 1997 06 11) pavadinimas „*Minolta*“ susietas su žodžiu *dienos*. Iš ko galima nuspėti žodžių ryšį, kai simbolinis vardas neturi linksnių žyminčios formos? Matyt, iš žodžių tvarkos – pažymimasis žodis lietuvių kalboje paprastai eina prieš pažyminį (plg. „*Mados*“ *dienos*, „*Radiotechnikos*“ *dienos*). Nesunku nustatyti, kad tai pažyminio ir pažymimojo žodžio ryšys, tačiau sudėtinga įvardyti ryšio reiškimo būdą. Nekaitomas žodis šiuo atveju tarsi atstoja kaitomo žodžio kilmininką, taigi lyg ir yra valdomas.

Kaip galima matyti, morfologinės formos neturinčių žodžių ryšius rodo žodžių tvarka ir sintaksinė pozicija. Atsižvelgiant į išprasciausią lietuvių kalbos žodžių tvarką, galima nustatyti ne tik žodžių ryšį, bet ir kokia sakinio dalimi eina vienas ar kitas simbolinis pavadinimas, pvz.: *Jeigu „Efes Pilsen“ būtų įmetę bent vienu tašku mažiau arba „Partizan“ – vienu daugiau, „Lietuvos rytu“ varžovu aštuntfinalyje galėjo tapti ne Turkijos, o Jugoslavijos klubas* (veiksniai) LR 2001 03 24. *Iš subyrėjusio „Tofas“ į „Efes Pilsen“ perejo du žaidėjai* (papildiniai) LR 2001 03 24. „Barcelona“ yra futbolininkų, kurie gali išspręsti bet kokias problemas (aplinkybė) R 1994 11 26. Kadangi žodžių tvarka lietuvių kalboje gana laisva, pasitaiko ir neaiškumų ar dviprasmybių, pvz.: *Solistė tvirtino, jog dainuoti Lietuvos publikai jai visada atrodo atsakingiau negu, pavyzdžiu, Milano „La Scala“* (naudininkas ar vietininkas?) R 2000 12 29., „Knicks“ (vardininkas ar naudininkas?) *atsirevanšavo „Pacers“ už skaudų pralaimėjimą* LR 1995 05 11. „River Plate“ (vardininkas ar galininkas?), *į kurį iš Europos sugrįžo Argentinos futbolo žvaigždė A. O., pergalės atveju galėjo tašku aplenkti „Boca Juniors“* (vardininkas ar galininkas?) LR (SA) 2001 01 06. Tokiais atvejais yra svarbu kontekstas.

Vartosena ieško būdų, kaip svetimą jai elementą padaryti suprantamą ir be konteksto, kaip „lietuviškomis priemonėmis“ įtraukti ji į sakinio struktūrą. Viena iš tokių priemonių – gimininių žodžių (jie dar vadinami nomenklatūriniais, konkretizuojamaisiais) vartojimas. Dažnu atveju gimininis žodis ne tik paaiskina ar patikslina nesuprantamą svetimžodį, bet ir nurodo nekaitomo kalbos elemento ryšį su kita(s) sakinio žodžiais. Jis gali būti vartojamas prieš simbolinį pavadinimą arba po jo. Vartojant gimininį žodį su lietuvišku pavadinimu jau beveik nusistovėjo tam tikra žodžių tvarka: vardininkinė – kai simbolinis vardas eina po gimininio žodžio, kilmininkinė – kai simbolinis vardas eina prieš gimininį žodį (žr. Kniūkšta 1990: 34–43). Bendrieji tos tvarkos polinkiai ižvelgtini ir vartojant nelietuviškus simbolinius vardus: kai daiktą norima pristatyti kaip naują, patikslinti naujus ar nepakankamai aiškius simbolinius vardus, vartojama vardininkinė žodžių tvarka, o išprastesnius pavadinimus linkstama vartoti kilmininko pozicijoje, t. y. prieš gimininį žodį. Nors esama nuomonė, kad gimininio žodžio vartojimą po simbolinio pavadinimo veikianti svetima žodžių tvarka (žr. Vaicekauskienė 1997: 61–64), bet

galima manyti ir priešingai – toks vartojimas kaip tik rodas simbolinių pavadinimų „lenkimą“ (taikymą) prie lietuvių kalbos (Kniūkšta 1991: 26). Taigi nelietuviškų simbolinių pavadinimų su gimininiais žodžiais vartosena rodo kalbos polinkį svetimžodžius pavadinimus taikyti prie lietuvių kalbos.

Su lietuvišku simboliniu vardu dažnai pavartojama pažyminių. Dažniausiai tokiu atveju pažyminys įgyja visas simbolinio vardo formas: giminę, skaičių ir linksnį, pvz.: *JAV koncerno „Williams“ valdomos „Mažeikių naftos“ administracija ir ūkio ministerija suderino direktoriaus pavaduotojo kandidatūrą* LR 2001 01 06. *Dėl Rusijos krizės ir sezoniškumo gegužę sustabdy gamybą „Vilniaus kailiai“ pradėjo dirbtį liepos pabaigoje* LR 1999 08 14. Atrodytų, kad ir nelietuviškas pavadinimas suteikia pažyminiui giminės, skaičiaus ir linksnio formas, pvz.: *A. V. vairuoja mas „Nissan Patrol“ įvažiavo į upelį* M 1998 06–13. Tačiau jis to padaryti negali, nes pats tokį formų neturi. Iš pavyzdžių matyti, kad giminės, skaičiaus ir linksnio formas pažyminiams čia suteikia praleisti gimininiai žodžiai, pvz.: *Vienu svarbiausių metų įvykių gali tapti anksčiau labai populiarios „Blondie“ sugržimas* (labai populiarios grupės) V 1999 02 11. *Ji ne tik dirba modeliu, bet ir rašo į angliskąjį „Vogue“* (angliškajį žurnalą) L 1997 05. *Atrodo, niekas nevėlavojau jau burzgiantį „Neoplan“* (burzgiantį autobusą) R 2001 01 19–26. *Juo tapo „Dana Corona“, du kartus per savaitę plaukiojantis tarp Klaipėdos ir Danijos uosto federacijos* (plaukiojantis laivas) LR 1996 10 07.

Su nepasakytu gimininiu žodžiu paprastai derinami ne tik pažyminiu einantys būdvardžiai ar dalyviai, su juo koreliuojama ir būdvardžiai, daiktavardžiai ar įvardžiai reiškiama vardinė tarinio dalis, pvz.: *Jeigu politikų ambicijos nesutrukdyti tolesnėms deryboms, o „DFDS Tor Line“ pasirodys esanti lankstesnė už „Bredo“, skandalais aplipusį laivininkystės įmonės pardavimą bus galima laikyti Lietuvos derybininkų laimėjimu* (įmonė pasirodys esanti lankstesnė) LR 2001 01 19. „Carlsberg“ šiemet buvo pagrindinė MTV apdovanojimų rėmėja (bendrovė buvo rėmėja) TVA 2000 12 2–8. „Bredo“ tapo savotiška sutarties įkaitė (įmonė tapo įkaitė) LR 2001 01 19. Tiesa, kartais tą žodį numanyti gana sunku, pvz.: *Nors ir revoliucingai pavadintas „Quiet Revolution“ (albumas) – tai didelė gerų emocijų dozė* C 1999 10.

Su tuo pačiu simboliniu pavadinimu gali būti pavartojama skirtingos giminės pažyminių. Taip, matyt, atsitinka todėl, kad gimininis žodis gali turėti kitos giminės sinonimų, pvz.: *komanda – klubas; bendrovė – koncernas; mašina – automobilis*. Tai paprastai paaiškėja iš konteksto: *Antrąjį vietą pasibaigusiamme Argentinos „Apertura“ čempionate užėmė „River Plate“, galintis pasiguosti tuo, kad jų gretose žaidė rezultatyviausias pirmenybių šaulys J. P. Angelis. Beje, šis žaidėjas jau pasiraše kontraktą su Birmingemo „Aston Villa“ klubu (Anglia). Trečia „Apertura“ pirmenybėse liko La Platos „Gimnasia“ LR (SA) 2001 01 06.* Arba straipsnio pradžia iš „Lietuvos ryto“: *Krizę išgyvenantis „Portland Trail Blazers“ klubas turi paskutinę galimybę gelbėti sezoną. Šiandien ir rytoj 16 stipriau sių NBA komandų pradės iki birželio vidurio trukšiančias atkrintamąsių varžybas. Rytoj „Trail Blazers“, kurioje rungtyniauja lietuvis vidurio puolėjas Arvydas Sabonis, jas pradės ten, kur baigė praėjusias pirmenybes LR (SA) 2001 04 21.* Vis dėlto galima pastebėti polinkį su tais simboliniais pavadinimais, kurių baigmuo primena moteriškosios giminės daiktavardžių galūnę, vartoti moteriškosios giminės būdvardžius. Tai, matyt, yra kalbos polinkis suteikti svetimžodžiams gyvybės, juos lietuvinti: šie pavyzdžiai jau tikrai rodo tam tikrą sintaksinį simbolinių daiktavardžių giminės reiškimą: *1970-aisiais „Maria“ buvo išardyta ir perdaryta, tačiau senajį Kuršių marių kelionių laivą atpažino laivų statybos inžinierius W. J. LR 1996 07 30. „Cosa nostra“ turbūt niekada nebus sunaikinta LR (R-V) 2000 12 16. Mirė mafijos bosas T. B., pirmasis atsukęs nugarą liūdnai pagarsėjęs iš Sicilijos „Cosa nostra“ ir papasakojęs teisėsaugos organams jos paslaptį R 2000 12 29.*

Šis polinkis dar būdingesnis automobilių markę reiškiančių simbolinių vardų vartosenai. Jie, kaip ir firmų ar sporto komandų pavadinimai, rašomi originalo rašmenimis ir nelinksniuojamai, o žodžių junginiuose ryškėja aiškus polinkis jų giminę suvokti pagal žodžio galą. Galūnės neturintiems pavadinimams paprastai suteikiama vyriškoji giminė: *naujas „Volkswagen Golf“, prašmatnus „Linkoln“, senas „Ford Escort“, naujutėlis „Peugeot 206“, stilingasis ROVER 200, baltas „Fiat Uno“.* Pavadinimai, kurie baigiasi -a, paprastai laikomi moteriškosios giminės: *sidabrinė „Honda Civic“, gaminta „Honda Accord“, graži „Ford Fiesta“.* Tokios pažyminių giminės formos čia randasi ne dėl sinonimiško žodžių *automobilis* ir *mašina* vartojimo.

Dar įdomiau vartojami muzikos atlikėjų grupes reiškiantys simboliniai vardai. Svetimkalbis grupės pavadinimas visiškai nieko apie tą grupę nepasako – neaišku, ar tai vaikinų, ar merginų kolektyvas. Tai gali paaiškėti vėlgi iš konteksto. Tačiau vartosenai randa išeicių, kaip tai padaryti sintaksinėmis priemonėmis – su vyriškas grupes reiškiančiais simboliniai vardais vartojami vyriškosios giminės būdvardžkieji žodžiai, su moteriškų grupių simboliniai vardais – moteriškosios giminės priklausomieji žodžiai, pvz.: „*Modern Talking*“ šiekart buvo originalesni C 1999 04. Tik šiemet atsira dėl „*Pikaso*“ už debiutinį albumą „*Saulė*“ buvo pagerbtai „*Auksinio disco*“ apdovanojimu R 2000 12 29. Kas atsitiko toms „*Spice Girls*“. Praėjusiame dešimtmetyje jos buvo beveik tokios pat popularios kaip kadaise „*The Beatles*“ E 2001 04 02–08. Su grupes reiškiančiais simboliniai vardais paprastai parenkama daiktavardžių daugiskaita, pvz.: *Karštieji suomių vaikinai*, „*Apocalyptic*“ kaitina Vilniaus sunkiojo roko gerbėjus L 2001 02. Keltiškos muzikos puoselėtojai „*The Chieftains*“ yra darbštumu ir nuoširdumu garėjanti muzikos grupė V 1999 02 11. Praėjusių savaitę Vilniuje viešėję legendiniai vokiečių rokeriai „*Scorpions*“ lietuviams paliko ne tik gerų muzikantų, bet ir pašelusių vyrukų įspūdį E 2001 04 09. Klaipėdiečiai „*Pikaso*“ taip pat turi kuo pasidžiaugti R 2000 12 29. Dar prieš išleisdamos debiutinį albumą „*Žvaigždė*“ kau nietės „*Stella*“ sulaukė nemažo populiarumo R 2000 12 29. Taigi simbolinių daiktavardžių pažyminiai ar priedėliai irgi padeda rasti tam tikrą vartosenos išeitį – įtraukti beformius žodžius į sakinio struktūrą ir tiksliau pertiekti informaciją.

Simbolinių vardų vartosenai turi panašumą su kirčiuotą galą turinčių nelietuviškų bendrinių daiktavardžių vartosenai. Manoma, kad su morfoliginės raiškos neturinčiais daiktavardžiais būdvardiškojo žodžio linksnis parenkamas pagal sintaksinę funkciją, skaičius – pagal reikšmę, o giminė – pagal daiktavardžio galo panašumą į lietuviškus žodžius arba pagal sąsajas su žodžiu reiškiamo daikto pavadinimais. „Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje“ nustatyta tokia norma: „Nelinksniuojamieji kitų kalbų kilmės daiktavardžiai, turintys gale tiek kirčiuotą, tiek nekirčiuotą -o, -u, -i, lietuvių kalboje yra vyriškosios giminės, pvz.: *argò, bolerò, brùto, krèdo, mantò, žabò, interviù, reviù, efeñdi, taksi*. Išimtį sudaro tik moteriškosios lyties asmenis žymintys daiktavardžiai – jie yra moteriškosios giminės, pvz.: *frù, lèdi*.

Kitų kalbų kilmės daiktavardžiai su kirčiuotu galūniniu -ė lietuvių kalboje yra moteriškosios giminės, pvz.: *ateljė, fojė, kupė, pikė, želė*. Išimtį sudaro tik vyriškosios lyties asmenis žymintys daiktavardžiai – jie yra vyriškosios giminės, pvz.: *atašė, rantjė*“ (DLKG 1994: 64). Tačiau ta taisykla nėra nepajudinama. Tai rodo ir „Dabartinės lietuvių kalbos žodynus“, kur žodis *žiuri* pateikiamas kaip moteriškosios giminės daiktavardis (DLKŽ 2000: 961). Vartosenoje tokį daiktavardžių sintaksinis giminės reiškimas įvairuoja, pavyzdžiui, daiktavardžiai su galūniniu -i (*žiuri, taksi*) pavartojami ir vyriškaja, ir moteriškaja gimine.

Galima ižvelgti polinkių vienodinti lietuvių kalbai svetimų elementų vartoseną. Ne tik daiktavardžiai su -o, -u, -i, bet ir su galūniniu -ė dažnai pavartojami vyriškaja gimine, pvz.: *Pridurčiau, jog pianistė pasižymi subtiliu tu šė* 7MD 1995 11 24. *Jaukiame R. G. fojė skambėjo jų kūriniai apie Vilnių* 7MD 1995 11 24. *Tame esė reporterio ir jo pašnekovo tekstai pateikiami skirtingais šriftais* LM 1996 03 16. *Siūlai – dažniausiai pusvilnė ir ši sezoną madingi bukliė* VN 1996 11 22. *Akcentas – platus koljė* Iev 1998 12–1999 01. *Tai ir putos, ir įvairūs želė* LR 1994 02 08. *Būtent šis sportinis negližė* (nerūpestinga apranga) *užtikrino jam daugelio rinkėjų simpatijas* LA 1995 11 25. *Matydavau pavakare išeinančią į teatrą – elegantišką, su skrybėle bei balto kašnė, permestu per priekį* LM 1996 03 08. *Praėjusių metų gruodį prasidėjo didysis turnė po Kanadą* LR 1999 02 27. *Pradėti gaminti įvairūs dražė* D 1996 03 13. *Išties vyrai suko nesuskaiciuojamus fuetė, netgi pralenkdami muziką* P 1996 12 02. *Kanų „Auksinę palmės šakelę“ šiemet pelnės naujaujas jo filmas „Paslaptyss ir melas“ tik patvirtino tokį renomė* 7MD 1996 06 07. Vyriškaja gimine pavartojami ir daiktavardžiai su -a, pvz.: *Deja, po tokio kokybinio šuolio gržti prie ankstesnio amplua buvo klaida* C 1999 04. *Reikėtų dar ir atliliki ne įtikėtinus komediinius „pa“* LM 1997 01 11. *Tikros damos įvaidžiui sukurti skirtą papuošalų kolekciją papildo ir moteriškas boas iš kailio, puoštasis kristala* S 2001 01 19. *Anglų inteligentija ir pasituriintys buržua šlovino viską, kas privatū* P 1996 11 25. *Prieš akis – dar neprakalbėti, sterilūs tabula rasa* ŠA 1996 06 22. Taip vartojami ir kitokiais balsiais ar priebalsiais užsibaigiantys žodžiai: *Negirdi grubaus forte* LM 2000 10 27. *Būta mūsų teatre ir seniau gražaus mezza voce bei forte, tačiau piano vis pasigesdavome* 7MD 1996 06 07. *Dana rengia elitinį technoso* E 2001 04 09. Taigi sintak-

siškai reiškiama nekaitomų daiktavardžių giminė rodo polinkį vyriškąją giminę vartoti kaip universalią.

Tokią prielaidą patvirtintų ir vyriškąją giminę gaunantys vienkartiniai skoliniai ar vadina mieji egzotizmai, t. y. nauji kitų kraštų realiųjų (kultūros reiškinį, valgių ir kt.) pavadinimai, pvz.: *Vartydama žurnalą, ji netyčia aptiko straipsnį apie paslaptiną fen-shui, geomantiją – erdvės mokslą*. Autorius – kinų profesorius, senovinio fen-shui mokslo žinovas Mot 1998 06. Viena iš japonų astrologijos šakų yra *kigaku* – likimų suderinamumas. Tai mokymas apie likimų sasajas. Toks būtų idealus *kigaku* L 1998 05. Su ši yra daug rūšių, kiekvienas jų turi savo pavadinimą, tačiau visiems taikomas vienas reikalavimas – *jis turi būti suvalgomas vienu kąsniu* LR 2000 12 16. I tokį naujų daiktavardžių sasajas su lietuviškomis realiomis ar į žodžio galos balsų tarsi ir neatsižvelgianta. Nekaitomų daiktavardžių giminės sintaksinę raišką, matyt, lemia ne vien veiksnys. Čia norėtusi ižvelgti dar ir bendrinių daiktavardžių bei tikrinių simbolinių pavadinimų sasajas: ir tikrinių simbolinių pavadinimų, ir bendrinių daiktavardžių giminę gali nulemti sasaja su numanomu priedeliu, pvz.: *gražus taksi* (automobilis), *tarptautinė žiuri* (komisija), *klassikinis bugi vugi* (šokis). Reikia atsižvelgti ir į tai, kad dalis iš kitų kalbų atėjusių nekaitomų daiktavardžių ilgainiui tampa kaitomi. O nekaitomi žodžiai su galos balsiu -i, gavę lietuvišką galūnę, paprastai tampa vyriškosios giminės (*bikinis, safaris, taksis, kivis*).

Lietuvių kalba ieško sintaksinių būdų, kaip nekaitomus junginius įtraukti į savo sandarą. Bandoma linksniuoti net tokius nevienaudžius lietuviškus pavadinimus, kurie turi įvairių linksnių priklausomų žodžių ar prielinksnių konstrukcijų, pvz.: *Nuo Senekos „La išskų Liucilijui“, taip pat stoikų ir skeptikų moralės teorijų drieiasi moralistinė Vakaru kultūros gija* NR 06–07. Gaila, kad „*Mano svajonių Afrikos“ kūrėja i neišdriso nukrypti nuo rašytojos Kuki Gallmann knygoje papasakotos originalios istorijos* C 2000 08. Vakare Lietuvos TV siūlo laukti Naujujų su specialia laida – „*Eksprestu trečiąjį tūkstantmetį*“ LŽ 2000 12 29–01 05. Esama ir tokį atvejų, kai prie gramatinės sandaros bandoma priderinti vardininko formos visai neturintį nekaitomą simbolinių pavadinimą, pvz.: *Po eiliu nesusipratimo su vienu „Ties ribos“ muzikantu trys vaikinai nusprendė eiti kitu keliu* LR 1996 07 21. Jie nepritarė mano dalyvavimui „*Mink take*“ E 1999 28 14.

Svetimi nekaitomi elementai dažnai tampa svetimkūniais, ardančiais nusistovėjusius lietuvių kalbos dėsnius. Jei pavadinime atsiranda nors vienas nelietuviškas žodis ar jį atstojanti santrumpa, ir visas pavadinimas tada nekaitomas, pvz.: *1990 metais „Mis Klaipėda“ konkurse man suteikė „Mis foto“ titulą* M 1997 09. Taip vartojami ir simboliniai pavadinimai be nomenklatūrinės žodžių, pvz.: „*Bite GSM“ darbuotoja i pristatys šį mobilujį telefoną* LR 1995 11 22. *Būtų buvę daugiau naudos, jei „SBA Lietuva“ steigėjai aktyviai bendradarbiautų su „Infobalt“ autorinių teisių apsauga* R 2000 12 29. „*Status ir partneriai“ vadovo S. Ž. nuomone, Koncerno SBA vadovai šmeižtu gina savo neteisėtą veiklą* R 2000 12 29.

Gauta 2001 06 01

LITERATŪRA

- Dėl kitų kalbų tikrinių pavadinimų rašymo / Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos nutarimai. – *Kalbos kultūra* 59, 7–8.
- Dėl nelietuviškų simbolinių pavadinimų formų / Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos nutarimai. – *Kalbos kultūra* 61, 5–6.
- DLKG – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994.
- DLKŽ – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
- Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų darymas ir vartojimas (parengė P. Kniūkštą). – *Kalbos kultūra* 62, 12–26.
- Firmų vardų darymo taisyklės. – *Kalbos kultūra* 64, 36.
- Kniūkšt a P. 1990: Kaip kinta simbolinių pavadinimų vartosena. – *Kalbos kultūra* 59, 32–49.
- Kniūkšt a P. 1991: Nelietuviškieji simboliniai pavadinimai. – *Kalbos kultūra* 61, 25–32.
- Kniūkšt a P. 1991: Rūpesčiai dėl įmonių pavadinimų. – *Kalbos kultūra* 62, 26–33.
- Kniūkšt a P. 1997: Firmų vardai ir jų vartojimas. – *Kalbos kultūra* 69, 6–20.
- Sirtautas V., Grenda Č. 1988: *Lietuvių kalbos sintaksė*, Vilnius: Mokslas.
- Vaiciekuskiene L. 1997: Dėl žodžių tvarkos su nelietuviškais simboliniaisiais vardais. – *Kalbos kultūra* 69, 61–63.

ŠALTINIAI

- C – Cosmopolitan (žurnalas)
- D – Diena (savaitraštis)
- E – Ekstra (savaitinis žurnalas)
- Iev – Ieva (žurnalas)
- L – Laima (žurnalas)
- LA – Lietuvos aidas (dienraštis)
- LM – Literatūra ir menas (savaitraštis)
- LR – Lietuvos rytas (dienraštis)
- LR (R-V) – Rytai–Vakarai („Lietuvos rytas“ savaitinis priedas)
- LR (SA) – Sporto arena („Lietuvos rytas“ savaitinis priedas)
- LŽ – Lietuvos žinios (savaitraštis)
- 7MD – 7 meno dienos (savaitraštis)
- M – Malonumas (žurnalas)
- Mot – Moteris (žurnalas)
- NR – Naujoji Romuva (žurnalas)
- P – Panelė (žurnalas)
- R – Respublika (dienraštis)
- TVA – Televizijos antena („Lietuvos rytas“ savaitinis priedas)
- V – Veidas (savaitinis žurnalas)
- VN – Vakarinės naujienos (dienraštis)
- VP – Vadovo pasaulis (žurnalas)
- S – Stilius („Lietuvos rytas“ savaitinis priedas)
- ŠA – Šiaurės Atėnai (savaitraštis)